

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ МЕДИЧНОГО КАНАБІСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

LEGALIZATION OF MEDICAL CANNABIS IN UKRAINE AND THE WORLD

Пряміцин В.Ю., старший викладач кафедри публічного права
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Георгія Сікорського»

Золотарьова Є.С., студентка II курсу факультету соціології і права
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Георгія Сікорського»

Турович Ю.П., студентка I курсу факультету соціології і права
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Георгія Сікорського»

Для побудови якісної медичної системи та системи охорони здоров'я шляхом легалізації медичного канабісу в Україні необхідно провести аналіз та оцінку ризиків внаслідок легалізації використання наркотичних і психотропних речовин в Україні. Натепер українське законодавство не регулює належним чином доступ до використання громадянами наркотичних засобів та психотропних речовин у будь-якій галузі діяльності, зокрема й у медичній. Нині в Україні дозволено лише три медичні препарати, в основі яких міститься канабіс, а щодо інших українське законодавство суворо обмежує будь-яку діяльність, пов'язану з використанням, переробкою, перевезенням, вирощуванням та продажом наркотичних та психотропних речовин. Це є актуальною проблемою сучасного українського законодавства, яка обмежує право на якісну медицину та комфортне життя людей таких категорій, як: люди з онкологічними захворюваннями; діти із фармрезистентними формами епілепсії; паліативні пацієнти; ветерани війни з посттравматичним стресовим розладом та інші. В Україні дозволяється вживання канабісу особам, які досягли 18-ти річного віку, та дітям, якщо вони мають рецепт лікаря, згоду пацієнта та, у разі лікування канабісом неповнолітніх осіб, згоду батьків або опікунів. Дозволяється використовувати канабіс у наукових та навчальних цілях, виготовлення лікарських засобів, які призначені для клінічного дослідження, або ж культивування коноплі, яка не містить небезпечних речовин. Вирішальним результатом легалізації медичного канабісу має бути прозора видача ліцензій і відповідне функціонування легального бізнесу щодо обороту медичного канабісу. Для зменшення ризиків зловживання препаратом державі треба забезпечити суспільство лікарями на основі канабісу, інтегрувати процес видачі ліків до електронних кабінетів пацієнтів, докласти максимальних зусиль, щоб автоматизувати процес. В Україні медичного канабісу потребують приблизно два мільйони пацієнтів, яким це полегшить перебіг хвороби та допоможе зняти біль.

Ключові слова: канабіс, наркотичні засоби, конопля, каннабідіол, обіг наркотичних засобів та психотропних речовин в Україні, марихуана.

To build a quality medical system and health care system by legalizing medical cannabis in Ukraine, it is necessary to conduct research, namely analysis and assessment of risks due to legalization of drug and psychotropic substance use in Ukraine. At present, Ukrainian legislation does not properly regulate access to the use of narcotic drugs and psychotropic substances by citizens in any field of activity, including medicine. Currently, only three cannabis-based medicines are allowed in Ukraine, and for others, Ukrainian law severely restricts any activity related to the use, processing, transportation, cultivation, and sale of narcotic and psychotropic substances. This is an urgent problem of modern Ukrainian legislation, which takes away the restrictive right to quality medicine and comfortable life for people of the following categories: people with cancer; children with drug-resistant forms of epilepsy; palliative patients; war veterans with post-traumatic stress disorder and others. In Ukraine, cannabis use is allowed for persons who have reached the age of 18 and children, if they have a doctor's prescription, patient consent and, in the case of cannabis treatment of minors, the consent of parents or guardians. It is allowed to use cannabis for scientific and educational purposes. Production of drugs that are intended for clinical trials, or cultivation of cannabis that does not contain hazardous substances. The decisive result of the legalization of medical cannabis should be the transparent issuance of licenses and, accordingly, the functioning of the legal business of medical cannabis trafficking. To reduce the risk of drug abuse, the state should provide society with cannabis-based drugs and integrate the drug delivery process into e-patients' offices and make every effort to automate the process. In Ukraine, medical cannabis is needed by about two million patients, to whom it will ease the course of the disease and help relieve pain.

Key words: cannabis, drugs, cannabis, cannabidiol, marijuana, circulation of drugs and psychotropic substances in Ukraine.

Актуальність теми полягає в тому, що сучасне суспільство активно дискутує щодо доцільності легалізації медичного канабісу. Кількість політичних суперечок, телефірів та публікацій щодо цієї теми протягом кожного дня збільшується. Також важливо, що серед українців питання щодо легалізації спричиняє гучні обговорення, із цієї теми пишуть статті, 30 січня на сайті Верховної Ради створили петицію «Легалізація медичної марихуани», де за тиждень зібралось більше половини необхідних голосів – 14 354 з необхідних 25 тисяч. У світі вже багато країн пройшли шлях до легалізації, ця тема продовжує обговорюватись серед політиків, медичних працівників та громадськості.

Мета роботи полягає у вивченні питання легалізації канабісу в медичних цілях в Україні та світі.

Канабіс як медичний препарат – це психотропна речовина, яка належить до роду коноплі. Основною психоактивною хімічною речовиною в канабісі є канабіноїди – активні хімічні речовини канабісу, що подібні до хімічних речовин, які виробляє організм, коли покращуються апетит, пам'ять, зменшується біль. Беручи до уваги висновки вчених, можна сказати, що за останніми результатами досліджень

функція канабіноїдів полягає у вивільненні нейротрансмітерів у мозок, що сприяє позитивному впливу на організм людини. Каннабіноїди можуть зменшити тривожність, зменшити запалення і зняти біль; контролювати нудоту, спричинену хіміотерапією; вбивати ракові клітини і сповільнювати ріст пухлини; стимулювати апетит та покращувати набір ваги в людей, хворих на рак та СНІД [1].

За результатами дослідження Національного інституту раку США офіційно доведена ефективність медичних ліків на основі канабісу [2], а станом на 2021 р. ліки із вмістом цієї речовини дозволені в 58 країнах світу.

Канабіс міститься в багатьох сучасних ліках, за допомогою яких зменшується вплив важких захворювань на організм людини, як-от: хвороба Альцгеймера, розлади харчування, онкозахворювання, хвороба Крона, ожиріння, неврологічні захворювання, ВІЛ (СНІД), склероз, шизофренія, посттравматичний стресовий розлад, хронічні болі, епілепсія, глаукома, нудота, спазми м'язів, синдром виснаження тощо. За останні роки його популярність значно зростає, канабіс легалізується в медичній сфері на законодавчому рівні різних країн.

Однак немає унікального переліку патологій, які можна лікувати препаратами на основі канабісу, оскільки це радше паліативне лікування. Паліативне лікування призначене для полегшення симптомів та поліпшення якості життя [3]. Його можна використовувати на будь-якій стадії хвороби, якщо є тривожні симптоми. Як результат, медичний канабіс використовується для ефективного полегшення хронічного болю, м'язових спазмів і спастичності у пацієнтів із розсіяним склерозом або пошкодженням спинного мозку, а також для пацієнтів, які зазнали нейрогенного болю, спричиненого пошкодженням нервів та іншими чинниками [4].

В останні роки декілька країн (Канада, Уругвай, США, Австралія, Бразилія, Чехія) запровадили конкретні закони та програми, що дозволяють пацієнтам вживати медичні препарати на основі канабісу в різних формах для полегшення симптомів низки важких захворювань.

У США 23 штати й округ Колумбія вже узаконили канабіс для лікарських чи рекреаційних цілей (лише у штаті Вашингтон, Колорадо, Орегон та Аляска), і більше штатів готові підтримати цю ініціативу. Цікаво, що законодавство цих штатів не відповідає федеральному закону США, який суворо забороняє зберігання та вживання конопель. У Європі ситуація інша, оскільки держави-члени можуть встановлювати власні національні закони про наркотики, хоча всі вони є учасниками Єдиної конвенції ООН [4]. Країною з найтривалішим досвідом уживання конопель – як лікарської, так і рекреаційної – є Нідерланди, де лікарі вже більше 10 років можуть призначати пацієнтам препарати з конопель. Нідерландський уряд уповноважив компанію Bedrocan BV поставляти продукти з конопель. Компанія вирощує рослини відповідно до належної сільськогосподарської практики, без використання пестицидів, виробляє різні препарати, що характеризуються різним складом активних канабіноїдів тетрагідроканабінолу (ТГК) та каннабідіолу (КБР), які приймають шляхом випаровування або у вигляді трав'яного чаю. Bedrocan BV також постачає препарати, що експортуються Управлінням з лікарської конопель при Міністерстві охорони здоров'я, соціального забезпечення та спорту Нідерландів в інші європейські країни, і натеper є єдиним постачальником канабісу до Німеччини, Фінляндії, Італії та Норвегії [4].

У Польщі із 3 листопада 2017 р. канабіс використовується в медичних цілях [5]. Медичний канабіс можна продавати лише за рецептом і лише в аптеках, до того ж перед тим продажем канабісу пацієнту фармацевт має розділити його на маленькі порції. Не дозволяються ввезення та продаж медичного канабісу в іншій формі, ніж сушена конопля. Натеper польський уряд працює над новою спільною аграрною політикою на 2021–2027 рр. Одним із завдань цієї політики є обробка суцвіть конопель для фармацевтичних, косметичних та харчових цілей, і це відкриває шлях для широкого використання медичного канабісу [6].

Використання медичного канабісу в Аргентині є відносно новою концепцією для країни, яка декриміналізувала використання медичного канабісу в березні 2016 р. Наукові та медичні дослідження продовжують залишатися пріоритетом у країні для розширення програми медичної марихуани. В Аргентині медична марихуана доступна і легальна для пацієнтів, які отримують рецепт від ліцензованого лікаря. Міністерство охорони здоров'я відповідає за створення національного реєстру законно прийнятих пацієнтів та надання цієї інформації до системи охорони здоров'я. Усі кваліфіковані особи не тільки отримують доступ до ліків від конопель, але й отримують ліки безкоштовно. Нові закони, що стосуються вживання медичної марихуани, прямо згадують про легалізацію конопляних олій та продуктів із конопель, але також включають інші похідні марихуани до групи прийнятних лікарських варіантів для пацієнтів [7].

Чехія була однією з перших європейських країн, яка узаконила медичне використання канабісу у 2013 р.

Медична конопля дозволена в Чеській Республіці для лікування широкого кола захворювань, серед яких хронічний біль, біль у спині, неврологічні розлади, як-от РС, кахексія, синдром Туретта та псоріаз, але 82% медичного канабісу від загального обсягу продажів використовується як знеболювальне. У 2018 р. було 57 лікарів, уповноважених виписувати медичну коноплю, і лише 41 аптека уповноважена її продавати. Медичний канабіс можна придбати тільки за рецептом лікаря і лише за певного медичного стану, який входить до переліку тих, за яких рекомендується використання медичного канабісу [8].

Мексика легалізувала медичний канабіс у 2017 р., але федеральному уряду знадобилося три роки, щоб опублікувати свої нормативні акти. Нині уряд розпочав встановлення у країні регуляторної структури медичного канабісу, що дозволило компаніям почати подавати заявки на отримання ліцензій на дослідження канабісу для виведення продукції на ринок. Ми вважаємо, що отримання ліцензій компаніями, які планують займатися дослідженнями канабісу для просування продукції на ринок, є правильним рішенням, адже ця процедура підвищує рівень безпеки обороту канабісу справді в медичних цілях. Щоб вивести товари на ринок, знадобиться час. Продукти конопель, зокрема й конопля з вмістом тетрагідроканабінолу до 1%, повинні пройти клінічні випробування, перш ніж їх продаватимуть та вирощуватимуть, збиратимуть урожай у промислових масштабах, щоб забезпечити медичний ринок. Імпорт обмежений готовою продукцією, і це можуть робити лише фармацевтичні компанії, що є дуже правильним рішенням, тому що забезпечується поширення канабісу суто в медичних цілях. Закон дозволяє повнолітнім особам вирощувати, перевозити і вживати марихуану та її похідні, але лише з дозволу Мексиканського інституту регулювання і контролю канабісу. Ліцензії на вирощування можна отримати в будь-якій точці Мексики, але вони повинні використовуватися у штаті, зазначеному в заявці, яка вимагає підтвердження права власності на землю, де буде рости канабіс. Департамент сільського господарства буде контролювати вимоги щодо вирощування та відстеження з кількома іншими установами, а також реєструвати й імпортувати насіння. Мексиканський еквівалент Управління з контролю за продуктами та ліками відповідає за маркування та призначення рецептів, а також буде контролювати лікарів та проводити клінічні дослідження. Єдина дозволена реклама – між фармацевтичними компаніями та лікарями, які виписують рецепти. Передбачається, що до 2023 р. ринок використання канабісу буде цілком легальним [9].

У 2020 р. особливо гостро почало розглядатися питання щодо правового регулювання медичного канабісу в Україні після опитування Президента України від 25 жовтня 2020 р., у якому постало таке питання: «Чи підтримуєте ви легалізацію канабісу в медичних цілях – для зменшення болю у важких хворих?». Проведене опитування вважається неофіційним, проте за результатами, 70% респондентів, які брали участь у виборах, проголосували за легалізацію, а серед тих, хто брав участь у виборах, але не брали участь в опитуванні Президента, – 52% підтримують легалізацію і 20% не змогли відповісти. [10]

Це опитування стало великим поштовхом до вирішення правового питання легалізації медичного канабісу на рівні законодавства. Як зазначає голова партії «Слуга народу» Олександр Корнієнко, три підгрупи зазначеної партії розробили три законодавчі проекти щодо легалізації медичного канабісу в Україні, які після узгодження в єдиний законопроект збираються подати в парламент для подальшого обговорення.

Проте 29 грудня 2020 р. в парламенті було зареєстровано проект закону № 4553 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель у медичних цілях, науково-технічній діяльності

та промисловості» від депутатів партії «Голос» [11]. Проектом закону висуваються такі основні пропозиції:

- створити нормативно-правові положення для законного використання канабісу в Україні з медичною метою, у науково-технічній діяльності та промисловості;

- визначити склад та повноваження спеціальних органів, які будуть займатися контролем щодо незаконної оборотності марихуани на території України;

- забезпечити можливість зберігання та придбання медичного канабісу для пацієнтів відповідно до виданого лікарем рецепта;

- визначити коло спеціальних суб'єктів господарювання, які можуть займатися обігом медичного канабісу, шляхом визначення спеціальних вимог до цих суб'єктів господарювання;

- урегулювати операцій, які стосуються ввезення, вивезення, транспортування, реалізації та зберігання конопль на території України, та забезпечити контроль на кожному відповідному етапі.

Для реалізації вищезазначеного пропонується внести низку змін у законодавчі акти України:

- до законопроекту України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» стосовно внесення до переліку документів до ліцензії на використання об'єктів і спеціальних приміщень, які використовуються для реалізації діяльності щодо обороту засобів наркотичного характеру, психотропних компонентів і прекурсорів;

- до Основ законодавства України про охорону здоров'я стосовно закріплення на законодавчому рівні права особи на можливість доступу до необхідних їй лікарських засобів і тих лікарських засобів, що містять речовини наркотичного характеру, психотропні елементи та прекурсори;

- до Закону України «Про Національну поліцію» стосовно закріплення на законодавчому рівні можливості працівників Національної поліції контролювати та протидіяти протизаконному обороту речовин наркотичного характеру, психотропних засобів і прекурсорів, а також виготовлених із них препаратів;

- до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» стосовно забезпечення можливості застосування рослин роду марихуани в медичній, промисловій та науковій сферах, упорядкування засобів контролю їх обороту.

Нині законопроект № 4553 перебуває на розгляді у профільному Комітеті з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування.

7 квітня 2021 р. Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) ухвалив постанову № 324 «Про внесення змін до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» [12]. Цією постановою КМУ дозволяє обіг психотропних речовин, як-от: «Дронабінол» (канабіноїд, який використовується для лікування нудоти і блювоти після хіміотерапії, підвищення апетиту) [13], «Набілон» (синтетичний канабіноїд, який використовується для запобігання нападам блювоти в пацієнтів з онкологією під час проходження курсу хіміотерапії й опромінення, а також лікування) [14], «Набіксімокс» (натуральний канабіноїд у вигляді перорального спрею, для полегшення болю і спазмів, пов'язаних із розсіяним склерозом), на території України тільки у вигляді лікарських засобів або у формі субстанцій, які призначені для виготовлення лікарських

засобів. Станом натепер це єдині препарати на основі канабісу, обіг яких в Україні дозволений. Стосовно цієї постанови існує багато різних поглядів, наприклад, голова благодійної організації «100% Життя» Дмитро Шерембей зазначає: «Навіщо потрібна хімічна копія рослини, якщо ця рослина росте сама по собі, а ліки з неї коштують 20 доларів США замість 600 та 2 000 – як це має місце з «Дронабінолом» і «Абіксімоксом», зазначеними в постанові? Це мені нагадує, як зробити штучний бензин і продавати його по 600 доларів за літр, тоді як є нафта, і з неї можна робити бензин по долару» [15].

Нині значна кількість країн легалізували медичний канабіс на законодавчому рівні. Це свідчить про необхідність законного застосування медичного канабісу в лікуванні пацієнтів, зокрема й тяжкохворих. Усе більше держав та світових організацій визнають корисність та дієвість застосування канабісу в лікуванні або зменшенні впливу тяжких захворювань. Україна зовсім нещодавно приєдналася до руху підтримки законного обігу медичного канабісу у світі, легалізувала лише три препарати («Дронабінол», «Набілон» та «Набіксімокс»). Проте ці препарати є досить вузького застосування й охоплюють лише незначну частину захворювань, які потребують застосування медичного канабісу. Навіть препарат «Епідіолекс», який застосовується для лікування фармрезистентної епілепсії, на яку хворіють приблизно 18 тисяч дітей в Україні, не увійшов до цього короткого списку. Також нововведені медичні препарати не є доступними для більшості пацієнтів, які потребують лікування, через високу ціну, яка зумовлена поставкою цих препаратів від конкретних імпортерів фармацевтичного бізнесу, ми бачимо конкретний приклад лобювання в медичній сфері [15].

Висновок. Хоча Україна узаконила деякі медичні препарати на основі канабісу, проте це було зроблено не для доступного лікування пацієнтів, а для власної вигоди окремих людей. Щоб змінити ситуацію, треба розширити коло законного обігу медичних препаратів на основі канабісу, які мають попит у нашій державі, та встановити розумні ціни на ці ліки. За досвідом закордонних країн, зменшити вартість медичних препаратів можна шляхом виготовлення медичного канабісу на території України: для цього треба створити ферми спеціального призначення, які мають відповідну ліцензію на виготовлення медичного канабісу та відповідний суворо обмежений склад фахівців, які будуть займатися цією діяльністю. Це буде набагато дешевше та доцільніше, аніж закупівля препаратів із-за кордону. Також потрібно надати дозвіл на призначення медичних препаратів на основі канабісу винятково обмеженому колу лікарів, які будуть мати відповідну кваліфікацію. Ми вважаємо, що право на продаж медичного канабісу повинні мати лише суворо визначені спеціальні компанії, які мають відповідну ліцензію на дозвіл імпорту таких ліків. Проте для введення раніше зазначених пропозицій необхідно запровадити певну регуляторну структуру обігу медичного канабісу через відповідні зміни в законодавстві, які б ефективно та жорстко регулювали процеси обороту медичного канабісу, першим кроком на шляху до вдосконалення може стати законопроект № 4553 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель у медичних цілях, науково-технічній діяльності та промисловості».

ЛІТЕРАТУРА

1. Ratini M. Medical Marijuana FAQ. *WebMD*. 2020. URL: <https://www.webmd.com/a-to-z-guides/medical-marijuana-faq>.
2. Олійник Є. Цілюща трава: як медицина використовує марихуану та чи треба це Україні. *PLATFOR.MA*. 2018. URL: <https://platfor.ma/specials/tsilyushha-trava/>.
3. Palliative treatment. *Cancer Research UK*. 2018. URL: <https://www.cancerresearchuk.org/about-cancer/cancer-in-general/treatment/palliative>.
4. Maurizio B., Simona P. Medicinal use of cannabis in Europe. *EMBOpress*. 2015. URL: <https://www.embopress.org/doi/full/10.15252/embr.201439742>.
5. Drury A. Poland Legalizes Medical Marijuana. *High Times*. 2017. URL: <https://hightimes.com/news/poland-legalizes-medical-marijuana/>.

6. Bartosz-Burdiak P. Is the Polish medical cannabis market becoming more open? *Health Europe Quarterly*. 2019. URL: <https://www.healtheuropa.eu/is-the-polish-medical-cannabis-market-becoming-more-open/95516/>.
7. Rosado Joseph. *Medical Marijuana Network*. 2018. URL: <https://www.marijuanadoctors.com/international-patients/argentina/>.
8. Learn about medical cannabis in the Czech Republic. *Medical Cannabis Network*. 2019. URL: <https://www.healtheuropa.eu/medical-cannabis-czech-republic/91043/>.
9. Moreno I. *Hemp industry daily*. 2021. URL: <https://hempindustrydaily.com/time-to-invest-in-cannabis-in-mexico-is-now-attorneys-say/?cn-reloaded=1>.
10. Як українці відповіли на «5 питань Зеленського» – «Рейтинг». *Укрінформ*. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3123616-ak-ukrainci-vidpovili-na-5-pitan-zelenskogo-rejting.html>.
11. Проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науково-технічній діяльності та промисловості. *Верховна Рада України* : офіційний вебпортал. 2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70767.
12. Про внесення змін до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : постанова КМУ від 7 квітня 2021 р. № 324. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-pereliku-narkotichnih-zasobiv-psihotropnih-rechovin-i-prekursoriv-i070421-324>.
13. Anti-Nausea Medicine (Antiemetic). *Jude Children's Research Hospital*. URL: <https://together.stjude.org/ru-ru/diagnostika-lechenie/perechenj-lekarstvennykh-preparatov/dronabinol.html>.
14. Nabilone (Набилон). *Аптека TLV* : вебсайт. URL: <https://apteka-tlv-ua.com/ru/preparaty/immunodeficiency/nabilone/>.
15. Пробицюк А. В Україні легалізували окремі препарати на основі медичного канабісу. *DW*. 2021. URL: <https://www.dw.com/uk/v-ukraini-lehalizuvay-okremi-preparaty-na-osnovi-medychnoho-kanabisu/a-571>.